

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Sub semnul democrației și unității, Congresul al III-lea al F.D.U.S. a reales ca președinte al Frontului Democrației și Unității Socialiste pe secretarul general al partidului,

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU, MARELE ARHITECT AL NOII ROMÂNII

IDENTITATEA CREATOARE

Democrația românească într-o nouă și cuprinzătoare etapă a funcționării și implicării ei în toate structurile vieții economice și sociale, la altitudini și reliefuri de fond care fac din problematica fărâșării noii societăți și a unei conștiințe noi, înaintate, cheia de boltă a întregii existențe a poporului — această este, în mare, ideea dominantă, genericul sub care se înscriu cu putere de eveniment cele mai multe din demersurile noastre actuale. Într-o perspectivă care vizează desigur permanența și amplitudinea condiției noastre, întregul eșafodaj de criterii, norme și precepte care fac din acțiunile muncii și al creației un proces al rostirii propriei identități. Congresul al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste constituie un argument cit se poate de explicit în acest sens: el ne definește într-un moment esențial, de mare importanță, cel al procesului de înfăptuire a programului partidului, a hotărârilor istorice stabilite cel de-al XIII-lea Congres al P.C.R. și constituie un indiciu de natură morală și socială al însuși felului de a aborda actualitatea prin prisma unor transformatoare cerințe și realități, conform unei viziuni ample, temeinic și științific fundamentate prin activitatea creatoare, neobosită, a secretarului general al partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Magistrul sa cuvintare rostită cu prilejul acestui înalt forum al democrației noastre aduce în atenție imaginea mereu proaspătă și mereu concludentă a unui traiect istoric pe care, străbătându-l, poporul și națiunea română au realizat și realizează una dintre cele mai grandioase opere ale identității și propășirii noastre, epoca cea mai fertilă a întregii noastre istorii. Mărele, impliniri care au dat și dau sens și continut profund acestei epoci fac indisolubilă legătura cu viitorul activ, într-o permanență și solidară rostire de spirit, fac legătura vie și durabilă cu fîrșiturile milenului, într-o convergență de cerințe și posibilități care ne plasează pe orbita unui avânt și mai înalt. În anul 1990, prin realizarea celui de-al XIII-lea plan cincinal — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, — orașele și comunele patrii noastre vor deveni centre economice și sociale tot mai puternice, moderne, înfloritoare. Pînă în anul 2000 România va deveni o țară socialistă, multilateral dezvoltată în care toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, întregul popor se va bucura din plin de o înaltă civilizație materială și spirituală.

„Acest viitor stă în toată măreția și complexitatea sa istorică, pe terenul fertil al muncii și creației tuturor, forța lui stă în materializarea permanentă a ideii de unitate și în amplitudinea morală pe care aceasta o dobîndește în toate domeniile de activitate. Existăm ca realitate și ca aspirație a acestora, existăm ca idealuri și ca permanentă propensiune și forță de împlinire

a lor, într-un sistem democratic unic în felul său, cuprinzător și distinct, direct și viabil, într-un necontenit și necesar exercițiu al împlinirii drepturilor și îndatoririlor noastre fundamentale. Nu trebuie să uităm nici un moment că rolul hotărîtor în întreaga dezvoltare — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, îl au oamenii, nivelul lor de pregătire profesională, tehnica, științifică și culturală și de aceea ridicarea tuturor acestor cunoștințe constituie o necesitate pentru dezvoltarea, în continuare a patriei noastre. Se află aici, în această apreciere, una din explicațiile de fond ale realității și în același timp ale concepției profund patriotice și revoluționare fundamentale de secretarul general al partidului, conform căruia a munci pentru popor și a trăi împreună cu poporul înseamnă de fapt a-ți asuma nu numai răspunderea ci și conștiința acută a acesteia. Încuștigarea condiției a luptei pentru înfăptuirea celor mai înaintate idealuri. Trebuie să pornim de la faptul că țara noastră este fiul aceleiași patrii — sublinia — că avem aceleași drepturi dar și aceleași îndatoriri — și trebuie să facem totul pentru a asigura înfăptuirea politicii partidului de dezvoltare economică și socială, de asigurare a condițiilor, de manifestare deplină a democrației muncitorești-revoluționare, a personalității umane, de realizarea unei noi umanități în care omul constituie factorul central al întregii umanități.

Într-o asemenea și după o asemenea măreață viziune democrația noastră funcționează ca modalitate și scop ale realizării unei opere revoluționare fără precedent. Se vor împlini în curînd două decenii ale unei epoci glorioase care ne confirmă sub genericul celei mai întinse și mai expresive creativități în toate domeniile și sectoarele de activitate. Cel investit cu funcția supremă în partid și în stat, inițiatorul și făuritorul acestui dinamic și complex organism democratic prin care se asigură de fapt egalitatea și unitatea tuturor drepturilor și îndatoririlor noastre și se dă expresie în plan creator participării și angajării noastre în făurirea unei patrii moderne, înfloritoare, oel care ne rostăie în limba propriei noastre identități și ne exprimă în cel mai înalt grad într-o lume care trebuie să fie a păcii și colaborării, ne întărește pe mai departe în convingerea și hotărîrea de a face totul pentru ca aceste două cele mai fertile decenii să consemneze o nouă calitate a muncii și vieții, un nou mod de a lua act de noi înșine și de istoria permanentă a patrii noastre. Ales în fruntea celui mai cuprinzător organism democratic, în avîntul patriotic revoluționar pe care-l generează acest act, sensul și amplitudinea unității noastre conduc către fapte de muncă și de creație care se adaugă progresului continuu și înfloririi multilaterale a patriei.

Gîndul și fapta tinerei generații

Vibrează încă puternic în inimile și conștiințele celor mai tineri filii ai României socialiste memorabilele cuvinte rostite de conducătorul partidului și statului nostru în fața recentului forum al democrației și unității socialiste, cuvinte ce condensează în miezul și substanța lor esența unei politici generoase și neabătut dedicate dezvoltării și înfloririi multilaterale a patriei, gloriei și fericirii națiunii noastre socialiste, cauzei păcii și prieteniei între popoare. Cuvinte ce încorporează un înalt crez umanist nicidecum uitat, nicidecum trădat și care se constituie într-un autentic mesaj ce se adresează deopotrivă contemporaneității și viitorului.

Congresul al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste, care și-a desfășurat lucrările la puțină vreme după cel de al XIII-lea Congres al partidului, înscriindu-se ca un moment de referință în cronica politică a acestui an, al doilea din șirul celor ce aureolează noua istorie revoluționară a patriei, EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU, a evidențiat, încă o

Mihai Milca

Luceafărul

Continuare în pag. a 2-a

Vocația constructivă

Există în preajma marilor evenimente o anumită tensiune creatoare, o incandescentă a gesturilor, a formelor de trăire și simțire, o stare colectivă altfel spus, de participare intensă la problematica pe care o împune și o radiază respectivul moment. Participarea însă, ca fapt conștient, necesar, este nemijlocit legată de acțiune. Ea este modalitatea percutantă capabilă să slujească și să consolideze însăși democrația demersului constructiv. O altă perspectivă presupune cantumul înconfundabil al responsabilității în domeniul fiecăruia de activitate, unde efortul și inteligența se regăsesc și se reîmpinesc configurînd dimensiuni fapte. Aceasta este, în definitiv, cea care potențează și validează orice acțiune, în temeiul ei optiunea, capătă sens, se încarcă, asadar, cu particule viabile de forță, asumîndu-și în acest fel dreptul la existență.

Viorel Sâmpetean

Continuare în pag. a 5-a

„Să nu uităm nici un moment că avem marea răspundere de a asigura patriei, poporului nostru un viitor luminos, liber, independent, în cadrul societății socialiste multilaterale dezvoltate și al comunismului!“

NICOLAE CEAUȘESCU

Imn Eroului României

Acum, cînd te-am văzut
Sărutînd pruncul pe vise,
Cînd te-am văzut
Punînd la muncă apele,
Semînd grîul,
Sădînd pomii,
Scriînd cărți...
Turnînd beton și oțel
La temelii Patriei:
„Hora Unirii“
Să fie nemuritoare
Prin opera ta cît Carpații,
Erou al națiunii.

Nicolae Sinești

«Pentru cel ales»

A devenit o tradiție — o tradiție notabilă, de profundă angajare a conștiinței revoluționare și politice — ca în fiecare an, în luna ianuarie, obștea creatorilor de frumos, aflați în slujba cuvîntului scris în străbuna limbă română, să omagieze, cu întreaga forță a talentului lor, ziua de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, conducătorul iubit al poporului român, cititor lucid și inspirat al măreții României contemporane. O bună parte a acestui rod creator, cum este și firesc, trece din paginile ziarelor și revistelor, sau chiar direct, în pagina cărții omagiale, prinos de recunoștință, de stimă și admirație pentru marele conducător. Un astfel de eveniment editorial de înegalabilă gravitate emoțională, anul acesta ni-l oferă Editura „Eminescu“, publicînd pe cit de sobra tot pe alt de distinșă carte cum nu se poate mai potrivit intitulată: Pentru cel ales.

Inscriindu-se în ceea ce am putea numi bibliografia de inimă, de suflet și de conștiință revoluționar-patriotică a istoriei literaturii române de azi, cartea impresionează prin exemplara ei unitate de gînd, de sentiment și de aspirație civico-politică; este însușirea ei fundamentală, valorificată artistic cu prețul unei fel de impresionantă varietate a modalităților și structurilor artistice. Organicitatea revelaătoare a sumarului este asigurată din ambele perspective, ceea ce conferă cititorului privilegiul de a se angaja într-un tip de lectură cu adevărat sîrbătorească, tulburător prin adîncimea și plenitudinea stărilor de spirit și de conștiință pe care le retrăiește. „Proprietatea intrinsecă ideatică a cuvîntului, pus în slujba textului direct confesiv, precum, de pildă, în cel intitulat Humanismul marelui conducător, de Dumitru Radu Popescu, definește fără îndoială tonalitatea de esență a întregii cărți: „Sintem al acestui partid pentru că astăzi cînd unui pregătesc războaie reci și războaie apocaliptice, nucleare, considerînd războiul drept un fenomen natural al umanității, partidul nostru, prin glasul conducătorului său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arată lumii de azi că pacea semnică mai mult ca oricînd viața, iar războiul transformarea planetei noastre într-un pămînt mort, sfîrșit. Sintem al acestui partid pentru că, adresîndu-se prin conducătorul său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, spiritualității românești, i-a întrevăzut și i-a definit o concepție și un pro-

N. S. Olteanu

Continuare în pag. a 2-a

Responsabilitatea și democrația

Că și libertatea și democrația se învață. Chiar dacă ele par a fi componente ale aspirației și condiției umane, libertatea și democrația sînt procese extrem de complicate, filtrate adesea nu numai prin mecanismele sociale sau politice, ci și prin mult mai delicatele mecanisme psihologice. Ele implică, deopotrivă, un mod esențialmente nou de a te raporta la cele înconjurătoare ca și la tine însuși, aspirații (dar și necesitățile generate de aceste raporturi) fiind totalmente noi și presupunînd o remodelare umană.

Aceste schimbări în conștiința umană sînt cele care interesează în mod obișnuit pe cel ce aplicîndu-se asupra timpului său vrea să și lase o măturie veridică. A nu observa transformările produse în mecanismele sociale sau politice, a trece senin peste evenimentele politice de anvergură din viața țării echivalază unei subminări, unei autosubminări a scrisului tău. Iată, a avut loc cel de-al treilea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste și gîndurile ni s-au îndreptat către crearea acestor cadre democratice de participare a tuturor fiilor țării la soluționarea problemelor legate de dezvoltarea patriei, de progresul civilizației, într-un cuvînt probleme legate de chiar viața noastră. În spiritul nou deschis de Congresul al IX-lea al partidului, oamenii țării și-au afirmat plener voința și hotărîrea de a-și făuri în mod conștient viitorul luminos, participînd în dialog deschis, sincer, expresie a unității de interese și aspirații ale întregului popor, în cel mai larg și mai reprezentativ organism al democrației noastre: Frontul Democrației și Unității Socialiste.

Avînd această sansă a opțiunii, a luării unor hotărîri în direct raport cu aspirațiile lor oamenii devin mai responsabili în acțiunile și acțiunile lor, de aceea democrația este strîns legată de responsabilitate, dar și de libertate pentru că, practic, realizează ceea ce tu însuși ai hotărît. Se creează astfel premisele unei evaluări cît mai reale, cît mai aproape de adevăr a propriilor puteri, a propriei voințe. Este ceea ce și-a propus să fie, pare să fie norma unei societăți cu adevărat democratice. Asadar, înflorirea patriei, dar și împlinirea umană a fiecăruia depinde în același timp de toți și de fiecare în parte. Există un cadru larg de afirmare a inițiativei, dar și de înfăptuire a ei. Există organisme care veghează la respectarea dreptului fiecărui om de a-și expune convingerile, aspirațiile, de a participa la treburile obștii. Din acest unghi de vedere trebuie să regîndim și noi, ca oameni ai scrisului, problema responsabilității individuale, ca și raporturile omului cu istoria. Unei realități noi se cuvin desigur gînduri noi. Este ceea ce am învățat în toți acești ani de cînd democrația a devenit o realitate a zilelor, a societății noastre.

Constantin Stan

Marea unitate de voință și crez

Expresia vie, cea mai elocventă a unității de nezdruincinat a comunistilor, a întregului popor, a tuturor fiilor patriei, indiferent de naționalitate, în jurul parolului, a conducătorului iubit și stimat, a încrederei și stimei pe care o purtăm cu toții cîrmaciului demnității noastre care și-a dedicat întreaga-i viață mărețelor scopuri și idealurilor întregului nostru popor promisiunea o nouă și elocventă confirmare la Congresul al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste prin re alegerea unanimă ca președinte al F.D.U.S. a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, marele revoluționar și vizionar al destinelor noastre socialiste și comuniste, cheazăse a succeselor noastre de pînă acum și de acum înainte.

Marele forum al democrației și unității românești nu a făcut altceva decît a consfinți

Horvath Dezideriu

Continuare în pag. a 2-a

SUB SEMNUL CONGRESULUI AL IX-LEA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

„Pentru dezvoltarea continuă a artei și culturii din patria noastră este necesară dezbaterea principială, liberă, la care să participe toți oamenii de artă, a problemelor de creație, de teorie și istoria artei, pe baza concepției noastre despre lume și societate.

Critica literară trebuie să analizeze principal activitatea de creație, fără pretenția de a da soluții obligatorii cu privire la forma și stilul lucrărilor artistice, să ia poziție față de manifestările negative și să promoveze opere care exprimă realitățile și ideile înaintate ale societății noastre. Totodată, ea trebuie să contribuie la educarea estetică a oamenilor muncii, la formarea gustului public...

NICOLAE CEAUȘESCU

IN DEZBATERE:

NOUA GEOGRAFIE A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE EVOLUȚIA VALORILOR

„...care i-a dat-o Garabet Ibrăileanu sau D. Caracostea. Și doresc să atrag atenția la două aspecte asupra unui aspect mai puțin discutat în noi: „Cultura românească” zădărnicește două secole, în proporție de — și — 70 la sută în periodic. Cărtile reprezintă la noi abia partea vizibilă a icebergului literar. Critica românească a absorbit cea mai mare parte a spiritului acestui popor — efectul direct al acestui fenomen fiind creșterea și dezvoltarea unui spirit critic activ. Degeaba nu se decretează sus și tare că i-am terminat de editat pe Hasdeu — când noi știm că multe articole ale lui stau nemicașate în „Columna lui Traian” sau în „Noua revistă română”. Eminescu s-a identificat cu „Timpul”. C. Stere a risipit multe materiale valoroase în „Evenimentul literar” și chiar în „Viața românească”. Un critic trebuie să-și facă neapărat stagiul de bibliotecă pe ziare și reviste — acestea dau pulsul real al timpului de cele mai multe ori. Există, apoi, tezaurul imens al arhivelor care nu trebuie să ne fie indiferent. Problema vitală pentru un critic literar este de a-și găsi în trecut un „corespondent”, un autor pe care să-l editeze, un canal prin care să pătrundă în istorie. Cum vei edita un autor de secolul al XIX-lea când nu cunoști istoria și mișcarea spiritului în acest

...? Una dintre surprizele mari pe care ni le oferă demersurile de reintegrare a românilor balcanici în viața istorică a poporului român prin textele științifice și editate de două secole, în proporție de — și — 70 la sută în periodic. Cărtile reprezintă la noi abia partea vizibilă a icebergului literar. Critica românească a absorbit cea mai mare parte a spiritului acestui popor — efectul direct al acestui fenomen fiind creșterea și dezvoltarea unui spirit critic activ. Degeaba nu se decretează sus și tare că i-am terminat de editat pe Hasdeu — când noi știm că multe articole ale lui stau nemicașate în „Columna lui Traian” sau în „Noua revistă română”. Eminescu s-a identificat cu „Timpul”. C. Stere a risipit multe materiale valoroase în „Evenimentul literar” și chiar în „Viața românească”. Un critic trebuie să-și facă neapărat stagiul de bibliotecă pe ziare și reviste — acestea dau pulsul real al timpului de cele mai multe ori. Există, apoi, tezaurul imens al arhivelor care nu trebuie să ne fie indiferent. Problema vitală pentru un critic literar este de a-și găsi în trecut un „corespondent”, un autor pe care să-l editeze, un canal prin care să pătrundă în istorie. Cum vei edita un autor de secolul al XIX-lea când nu cunoști istoria și mișcarea spiritului în acest

su fost momente marginale. Nu folosește, tot așa, nimeni ignorarea a ceea ce se întâmplă în lumea literară. Indemnul ar fi spre conștientizarea faptului că fără talent, idei personale, o viziune culturală organică, metoda nu înseamnă nimic. Mulți tineri critici trec prin „febra metodologică”, dar puțini, e adevărat, știu să o depășească în folosul unei idei personale. Să nu uităm totuși că și Mihail Dragomirescu a fost ironizat, descurajat, considerat „modernist” de cei care nu-l acceptau ideile lui el se afla în avangarda de idei a criticii europene. Să ne imaginăm o școală critică în care s-ar fi continuat, timp de câteva decenii, căutările metodologice ale criticii literare românești!

NICOLAE GEORGESCU: Cred că printre așa-zisele instrumente ajutoare spre cartografierea literaturii române contemporane. Biblioteca Centrală de Slat scoate o foarte utilă bibliografie a periodicilor românești care, cu toate lipsurile ei (nu despoaie toate zărele și revistele, apare uneori cu întârziere, nu menționează așa-zisele „nume ascunse” din interiorul articolelor) trebuie consultată curent. Scoțind partea literară din ea s-ar putea face o bibliografie a literaturii de felul celui pe care Biblioteca Academiei a scos-o pentru ani vechi (1948-1960) — sau chiar mai completă. Nu de mică importanță ar fi un dicționar de opere literare de tipul „Bomplani”. Biblioteca Centrală Universitară scoate, apoi, un Ghid bibliografic al literaturii române care, dacă ar fi mai cuprinzător, ar putea fi de mare folos. Trebuie spus că asemenea lucrări ar câștiga în importanță dacă ar apare periodic, completându-se, astfel, din mers. O carte se oprește la un an — și, pentru a fi completată cu un nou volum, trebuie să treacă niste ani. De o importanță mare sînt monografiile de autori dar în acest domeniu nu numai instituțiile trebuie miscute ci și criticii. Sînt autori mari care n-au încă lucrări monografice — Eugen Barbu, I. Lăncrăjan, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Paul Anghel, s.a. Mă gîndesc, apoi, la acel dicționar de expresii critice care ar putea fi făcut în colaborare (materialul fiind foarte vast) și, în ultimul rînd, la bibliografii și monografii regionale (unele dintre ele am văzut, făcute, însă timid, fără mari pretenții). Revistele, ele însele, ar trebui să publice la sfîrșit de an indici, așa cum procedea (și cum mai procedează încă) „Viața Românească”. Sînt multe, sînt atît de multe lucruri de făcut în acest domeniu încît te simți, uneori, copleșit.

M. UNGHEANU: Desigur, criticii literare le se pot face multe recomandări, i se pot aduce chiar invinuri. Dintre toate acestea, unele vor fi valabile, altele nu. Se știe, de altfel, că există un decalaj al receptării în literatură, față de capacitatea de creație. Ar fi foarte ușor să exemplificăm acest lucru pe toată durata modernă a literaturii române. De acest decalaj, receptare-creație suferă și critica literară contemporană. Fenomenul literar curent este abundent, ridică probleme variate și este greu plasaibil și ierarhizabil. Desigur că problemele de metodă și instrumentele de lucru merită o atenție specială. Nu există numai un decalaj în acțiunea criticilor contemporani, ci sînt mai multe. Cele mai acute sînt cele care privesc excesul analizei în dauna unei limpezi judecări de valoare, sau absența perspectivei de istorie literară. Sînt enunțuri generale, care cuprind însă realități care se pot exemplifica, de la caz la caz. Aceasta nu este o încercare de a scuză critica, ci de a face, imprecis desigur, fotografia unui fenomen, o hartă literară contemporană completă în mod firesc care semnalizează tuturor celor a căror contribuție de valoare a fost cunoscută și recunoscută pînă acum. Este un deziderat pentru atingerea celor ce ne propunem și în această discuție. As vrea să mai adaug că nimeni n-a vorbit încă despre absența unei istorii a literaturii române contemporane sau despre inapetarea pentru sinteză pe care o vădese cele mai multe din textele de critică literară curentă. De pe urma acestor lacune suferă, evident, și discuția noastră. Care, se află în fata unei materii, neprelucrate, nesistemmatizate, neluarhizate.

ADRIAN DINU RACHIERU: O imagine deosebită de critică, preluată de mulți din noi ca și cum ar fi un model cultural presupune centricitatea, monocentricismul, este un ansamblu galactic care gravitează subordonat centrului unic. Iar sincronizarea ar fi pură imitație! Diseminarea istorică a centrelor, despre care vorbea cîndva Marin Păpa semnificînd dialectica lor organică, obligă la o altă constatare: recentrarea se realizează acum prin realitatea policentricismului. Dacă teza e valabilă (și este), atunci fenomenul trebuie căutat și în interiorul culturii noastre: iar policentricismul intră în treptele polifonice. Iată realitatea culturală a acestui timp românesc!

Ar trebui poate să ne ocupăm mai îndeeaproape de istoria spirituală provincială și națională în România, și în provincii, cu diferențe izbicioare chiar dacă pigmentul regionalist s-a estompat. O hartă literară ca cea pe care o întocmiseră R. Escarpit (ilustrînd ponderea provinciilor literare) ar fi utilă. Și Călinescu închipuia una, sfîrșindu-se să impună proeminența Ardealului. Ideea trebuie reanimată, cred eu. Căsușă fără vînt dumneavoastră mă închinăm, dar nu știu ce vin la o asemenea proiect. Pînă atunci, să observ altceva: proza ardeleană impune prin efort arhitectonic și eticism. Muntenia — zicea M. Sebastian — este postul de observație în cultura țării, Moldova fiind mai fertilă dar mai confuză. Sebastian îl contrazice pe Ibrăileanu, criticul legan demonstrînd într-o lucrare ce a scris mai tîrziu la începutul veacului merita școlii critice moldovenești; Muntenia, zicea tot el, ar intruchipa voința și sentimentul. Care e statutul cultural al Banatului? Mă tentează o carte „regionalistă” comparînd din unghiul convergențelor culturale, Banatul (în care trăiesc) și Bucovina (din care provin), ambele cîndva sub Imperiul bicefal. Dar Banatul are și o tradiție a respingerilor; să ne amintim de marile refuzări (Camil Petrescu, George Călinescu), cu ale lor proiecte esuate.

Sigur, cite ceva se mai poate face pentru o reorientare exactă într-o geografie literară: efortul de deprovincializare, descentralizarea opiniei critice, aruncarea peste bord a reven-dișilor „de generație”, toate întîrte prin supremația criteriului valoric și moralității actualului critic. Altfel...

ILIE BADESCU: Ați făcut un tablou cu toate dimensiunile procesului de creștere a unei literaturi într-o anumită perioadă. Creșterea expansivă a unei literaturi (dacă am estima-o în indicatori ai creșterii numerice și ai diversificării și multiplicării instituțiilor) am obține probabil

un model de curbă exponențială) atinge direct problema regulării culturale al circulației valorilor. Am amintit deja că Ibrăileanu a formulat clar teoria acestui regulator interpretat ca „spirit critic” cu funcție de selecție a influențelor și de dirijare a circulației culturale (curențele și canalele circulației). În sociologia americană întinmidea regulatoarelor culturale în teoria gate — keeper-ului (a celor care selectează conținutul difuzat prin intermediul mass-media). Desigur că nu aceasta este accepția în care am utilizat noi ideea regulatorului cultural. Aparția „istoriei...” lui Călinescu, de pildă, corespunde constituirii unui astfel de regulator al cărui ec este tocmai ideea națională. Rolul acestui regulator este de a ierarhiza și a selecta acele opere care dau răspunsul impulsionat de interogații ale grupurilor sociale astfel încît teoria gate-keeper-ului trebuie reinterogată: acesta nu este obligatoriu reorientantul „productivului” ci poate deveni și reprezentantul „receptorului” (conform modelului „cererea face oferta”). În felul acesta se constituie progresiv un regulator național, de depășire banală a grupului și față de grupul mare (societatea națională). Creșterea prin diversificarea instituțiilor, prin acumularea mijloacelor culturale impune adoptarea altor modele de circulație și de comunicare. În general cînd un grup depășește un anumit nivel de mărime (număr de membri) el atinge un prag critic dincolo de care trebuie transformat modul de comunicare. În general într-un grup mai mare de 900 membri (far Uniunea Scriitorilor numără deja circa 1400 membri, cum ați arătat) canalul de comunicare, care garantează funcționarea unui regulator cultural național, este expus foarte frecvent unor „zgomete” de genul zăhăriei care i-a ucis lui Napoleon solul mare Grouchy și astfel i-a anulat informația vehiculată printr-un atare canal. În perioada interbelică „solul” de legătură între diversele grupuri culturale a fost tocmai ideea națională, singurul „sol” incorruptibil, nealterabil de către multitudinea „zgometelor” potențiale. Acest „sol” circula foarte ușor de la o grupare culturală la alta, iar mesajul era rapid receptat și codificat fie că era vorba despre Sămănătorul, despre gruparea Vieții românești, ori despre socialisti. Indiferent deci de criteriologia diferențiată a acestor grupuri. Un astfel de sol n-a putut fi ucis de „ghileaua” de la Waterloo a ideologilor epuratori, sceptice, universaliste etc. Ceea ce spun eu se referă la o funcție de producție informațională tactică trebuie să aibă orice libertate minus una: ea trebuie să fie aservită unei producții informaționale strategice care este tocmai imperativul secolului și se numește: idee și construcție națională. Nimeni n-are dreptul să se atîngă de acest criteriu. Cînd „marșinile” grupurilor culturale sunt afectate așadar ori din interior) în mod normal trebuie să intre în acțiune acel regulator căruia-l zicem valoarea morală a solidarității naționale a literaturii, a culturii. Iar în cadrul geografiei literaturii române „sentimentul național” ca tip de „sentiment solidar” concretizat în simbolurile naționale permite tuturor să se definească în calitate de elemente ale unui sistem”. Prin aceasta un grup de grupuri este ferit de regresivitatea într-un conglomerat de găști (fiecare cu interesul și cu ideologia ei), iar identitatea grupului se realizează printr-o „intersecție de spații de comunicare”. Acesta a fost modelul de reglare și comunicare a literaturii române în perioada interbelică. De la M. Elade indianistul pînă la Camil Petrescu, proustanistul, toți răspundeau aceluși principiu strategic: ideea națională, care nu este altceva decît imperativul construcției umanității prin ființele sale naționale. Cine atacă națiunile atacă umanitatea.

NICOLAE GEORGESCU: Dar limbajul critic este universal prin însăși condiția sa, prin faptul că se adresează tuturor categoriilor de cititori intelectuali. De o standardizare a lui nu cred că poate fi vorba, nici de o încălcare: asta ar duce, ca să zic așa, la moartea termică a limbajului prin egalizarea căldurii dintre cuvinte. Noi avem experiența zăhăriei a aceluiași obsedant deceniu despre care vorbeam, cînd omul de rînd citea ca și cînd n-ar fi citit, mai mult bănuia decît înțelegea ce se scrie. Cred că, în mare parte, explozia poetică a generației Labiș a izbucnit și în urma acestei crize a limbajului obsedantului deceniu. Legea de funcționare a limbajului este una simplă: el se propagă prin metafore critice, prin expresii sugestive, prin stilul criticului în general. Iată un instrument de lucru necesar: un dicționar — sau o bibliografie — al limbajului critic. Unele lucruri sînt, aici, frapante. Expresia „forul meu interior”, de pildă, dominantă în „Cel mai iubit dintre pămînteni” de Marin Preda (și avînd funcția semantică de romanul lui Marin Preda de vreme ce se înscrie în paradigma „trestie gînditoare” din „Intrușul”, etc.) — a fost lansată la noi de G. Ibrăileanu într-un articol de critică literară. Vrem să știm, apoi, istoria metaforei aceluși fir de lărbă ce străbate asfaltul de care vorbea cîndva Mihail Ungheanu în legătură cu G. Ibrăileanu și a substratului și rezistența extraordinară a substratului și puterea lui de supra-viețuire). Un asemenea instrument de lucru nu poate fi făcut de biografi — se cere mina unui critic sau a unui istoric literar. În limbile clasice el există de mult și este folosit frecvent. Vreau să spun că un critic literar trebuie să folosească în pe cele mai multe dintre valorile vechi, renunțînd la câteva dintre ele. În această nouă hartă și ierarhizare intră eroii în întregime generația Labiș, ilustrată prin nume ca Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Grigore Hagiu, Fănuș Neagu, Paul Anghel și alții. A treia încercare de stabilire a cotelor valorice s-a produs și se produce sub ochii noștri și, lucru pe care vrea să-l spună masa noastră rotundă, este foarte simplu: întregirea tuturor valorilor literare afirmate sau în curs de afirmare este o chestiune de perspectivă și ridică problema receptivității sau nereceptivității criticii literare și a cauzelor ei. De aceste lucruri am încercat să ne ocupăm pînă aici, fără a ignora necesitatea unei priviri de ansamblu care ar fi trebuit să rezulte automat din discuția noastră. Ea rezultă parțial, are contururi neduse pînă la capăt, și acest lucru lasă un caracter deschis dezbaterii noastre.

M. UNGHEANU: În încheiere, este necesară o privire sintetică care, am spus mai înainte, va suferi fatalmente atît de pe urma lucrărilor pregătitoare, cît și a lacunelor prezentei noastre discutiți. Literatura ultimilor 20 de ani face parte integrantă din literatura română postbelică. Înnoirea care s-a produs după 1965 este pregătită înainte de acest an. În istoria literară nu se poate opera cu precizie date verificate. Recapitulînd, cred că se poate vorbi de mai multe straturi de ierarhizare literară. Mai întîi unul de pînă în 1965, exprimat în manualele școlare de atunci și în antologiile vremii. Urmează, după aceea, o altă ierarhizare care încorporează în pe cele mai multe dintre valorile vechi, renunțînd la câteva dintre ele. În această nouă hartă și ierarhizare intră eroii în întregime generația Labiș, ilustrată prin nume ca Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Grigore Hagiu, Fănuș Neagu, Paul Anghel și alții. A treia încercare de stabilire a cotelor valorice s-a produs și se produce sub ochii noștri și, lucru pe care vrea să-l spună masa noastră rotundă, este foarte simplu: întregirea tuturor valorilor literare afirmate sau în curs de afirmare este o chestiune de perspectivă și ridică problema receptivității sau nereceptivității criticii literare și a cauzelor ei. De aceste lucruri am încercat să ne ocupăm pînă aici, fără a ignora necesitatea unei priviri de ansamblu care ar fi trebuit să rezulte automat din discuția noastră. Ea rezultă parțial, are contururi neduse pînă la capăt, și acest lucru lasă un caracter deschis dezbaterii noastre.

PAGINI DESPRE ISTORIA AROMÂNILOR

Intre demersurile de reintegrare a românilor balcanici în viața istorică a poporului român prin textele științifice și editate de două secole, în proporție de — și — 70 la sută în periodic. Cărtile reprezintă la noi abia partea vizibilă a icebergului literar. Critica românească a absorbit cea mai mare parte a spiritului acestui popor — efectul direct al acestui fenomen fiind creșterea și dezvoltarea unui spirit critic activ. Degeaba nu se decretează sus și tare că i-am terminat de editat pe Hasdeu — când noi știm că multe articole ale lui stau nemicașate în „Columna lui Traian” sau în „Noua revistă română”. Eminescu s-a identificat cu „Timpul”. C. Stere a risipit multe materiale valoroase în „Evenimentul literar” și chiar în „Viața românească”. Un critic trebuie să-și facă neapărat stagiul de bibliotecă pe ziare și reviste — acestea dau pulsul real al timpului de cele mai multe ori. Există, apoi, tezaurul imens al arhivelor care nu trebuie să ne fie indiferent. Problema vitală pentru un critic literar este de a-și găsi în trecut un „corespondent”, un autor pe care să-l editeze, un canal prin care să pătrundă în istorie. Cum vei edita un autor de secolul al XIX-lea când nu cunoști istoria și mișcarea spiritului în acest

țar Nicolae-Serban Tanasoca beneficiază de un excelent și amplu studiu introductiv în care editorul întreprinde un istoric al problemei românilor balcanici în istoriografia românească, și analizează locul acesteia ca parte integrantă a istoriei românilor. Studiul urmărește relațiile între românii din sudul și în nordul Dunării de-a lungul timpului, și distinge, în istoria noastră culturală, două mișcări de renaștere națională a aromânilor. Prima s-a produs la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea și s-a datorat unui grup de români balcanici veniți în contact cu dacoromânii (Constantin Ucuta, George Roja, Mihail Boiagi). După cum arată Nicolae-Serban Tanasoca, „Inițiativa celei de a doua renașteri aro-

mânești a venit din partea pașoptiștilor români care și-au propus să recupereze în beneficiul poporului nostru energiile pe care de a se stînge ale românilor balcanici”. Autorul studiului trece în revistă personalitățile culturale de origine aromână și analizează rolul lui George Murnu ca exponent al celei de a doua renașteri aromânești, cu accent special pe contribuția sa la cunoașterea trecutului românilor de peste Dunăre. Ediția reprezintă un prilej de reevaluare critică a studiilor istorice dedicate românilor de peste Dunăre de „unul dintre cei dintîi și mai pătrunzătorii cercetători moderni ai problemei”. Studiul introductiv, datorat unui editor erudit, precum și selecția de studii, conferă ediției valoarea unei adevărate restituiri științifice din perspectiva exigențelor vremii noastre. Studiile cuprinsc în volum sînt de factură diferită ca subiect, dar unitare prin stilul cercetării. O parte dintre ele sînt sinteze cu caracter general: „Românii din Peninsula Balca-

nica”, „Românii din România de peste Dunăre”, „Românii și grecii”, „Românii și Elada”. George Murnu concentrează un mare volum de informații într-o formulă cuprinzătoare și globală: „Filia Internă și externă a națiunii române era pe deplin concretizată, cînd — înainte de secolul al X-lea — Imprejurări, neduse încă bine de istorie, au despiciat masele etnice centrale în trei diferite grupuri și le-au făcut să-și căute pe plaiurile cele mai înalte fortificate de natură adăpost și mîntuire. Pe lîngă cel din vîlle și podisurile Carpaților, găsîm, din secolul al X-lea încoace, o populație deasă de români răspîndită și în masivul Munților Balcanici și Pînd. În afară de aceștia mai erau și alte enclave sau insule mai mari sau mai mici și, am putea zice, mai că nu erau plaiuri și locuri de păsuni pentru turme în Peninsula Balcanică unde să nu fi fost cătune de ale românilor”.

Gheorghe Buluță
George Murnu, „Studii istorice privitoare la trecutul românilor de peste Dunăre”, ediție și studiu introductiv de Nicolae-Serban Tanasoca, Editura „Academiei”, 1984.

IONETE

Cind l-am întrebat cum îl cheamă, omul s-a întors către mine. Avea sprincenele ridicate, ochii albaştri. — Ionete.

Purta o zeghe. Plouase. Zeghea lui stătea umedă. Trenul trecea printr-o pădure. În compartiment era un vinător; avea o pușcă cu lunetă, o armă rară, belgiană. Atita apucase să ne spună. Pe urmă vorbi doar Ionete. Vinătorul se încăpăținase: nu mai scotea nici un cuvânt. Purta scurta verde, bocanci. Și rucasc. Pusca o scosese din inventoare și o ținea între genunchi ca pe un toaig, ca pe un ram vestit, ca pe o biată stângie.

Ionete era pietrar sau nisipar pe undeva pe aproape. Omorise un om. Stătuse la închisoare, apoi venise acasă și se apucase de biestemata lui de muncă. Avea un frate procuror, dar fratele nu-l ajutase. Probabil că și uitase de dînsul.

Povestea despre el. Nu privea pe cineva anume. Trenul trecea printr-o copac; o pădure tînără. Aș fi vrut să mă uit pe fereastră. El avea vorba moale, abia trecea peste zgomotele roților de tren. Nici nu știu dacă îl asculta cineva. Nu îmi dădeam seama că mi poate să aibă. Era o mină de om; privirea lui era blîndă și vorbele lui fără de capăt. Eu nu mai aveam mult de mers: trenul trecea printr-un tunel; brusce ne trezise în întuneric, simțisem în cerul gurii gustul fumului de locomotivă, apoi fusesem aruncați în zăua amară, ploioasă, de toamnă. Vorbele lui nu conțeneau; nici nu mi-am dat seama cînd am ieșit iarăși la ziua; el spunea de niște oameni pe care îi văzuse, aveau mantăle albe, mergeau pe biciclete și mantălele fluturau în urma lor, acoperind pămîntul.

Era un sărman bolnav, așa aș fi putut zice: dar judecata lui era dreaptă și limpede. Omul acela se ridicase împotriva adevărului și îl împilase și el nu mai avu vreme să drămuțiasă. Luase furca și o împinse într-insul. Fratele lui nu-l cunoștea și nici nu vruse să afle ceva despre el. Așa îl trecu viața, ca o privire, dar nu se plînea, nu se plînsu cu nimic dintr-însa. Trăia. L-a învins pe acela. Nu îl bărea bine și nici rău, nu-l părea. Eu l-am întrebat cum îl cheamă și el mi-a răspuns ca un om și eu stăteam omul în fața lui. Nu mai yăzusem un ueigas vreodată și nu îmi închipuisem că a lui viața culva nu e nimic mai mult decît o simplă închipuire, un act imaginat, rodul nevoii de cruzime și de tragic al oamenilor. Și el povestea cum apucase furca și cum lovide o dată, de două ori...

Mîntile lui se odihneau pe genunchi. Avea mîini mari, noturoase. Palmele îi erau probabil galbene și arse, ca de sclîndur; o viață înuse lopată în mină, lucruse o viață pe malul unei ape, răscolea piatra și nisipul.

Nu știam prea bine cînd se întimplaseră... Anii se scurgeau printre degete. Eu legam povestea lui de un eveniment, de altul, dar faptele, îmi dădeam seama, erau celeleași; timpul se reintorcea, lucrurile începeau să se repete. Ionete își ducea viața peste vreme. Începusem să cred... Dar nu, vremea era amară și de neînchipuit. Trenul în același ritm veni și se opri. Ionete se ridică și se îndreptă spre mine. Poate era doar o închipuire. Străbăteam pădurea și îmi imaginam peste ani drumul lui: un tren de recruți; niște copii; abia deslușindu-se. Firav! Dar pe Ionete, omul acela, nu mi-l puteam închipui altfel.

Ionete o dată, de două ori, el îl lovide, mai ținea furca deasupra, apoi își dăduse sufletul, hordănd, la picioarele lui. Niste oameni veniseră, aveau mantăle albe și mantălele fluturau în urma lor. După o vreme îl judecaseră. Chioveanu era primar și el omorise un om de-al statului. Îl judecaseră și îl ținuseră acolo. Fusesse pietrar ori nisipar, așa ceva. După ani îl dăduseră drumul. Afliaseră re-1 și eu Chioveanu, fusesse legatour, cu toții știau, dar se bătuse cu pum-

mircea croitoru

seșe în primăvară. Războiul se terminase. Afliase că îl așeseră pămîntul. El era dezertor. Chioveanu, primarul, o pălmuise pe maică-să în ulița mare. Îl împiedicase pe oameni s-o ajute în vreun fel. Maică-să orbise. Îl tot atîngea fața. Îl mingia. Oamenii se uitau la el ca la o stafie. N-a simțit bucurie tot drumul, dar n-avea încotro; trebuia să se întoarcă. Fratele lui fugise de-acasă. Într-o noapte, îl înhățaseră. Îl ziceau că fusese în Germania, că era de-al lui Hitler. Că astfel ce căutase el acolo. Așa făcuse anii de ocnă. După o vreme se dezmeticiră și-i dădură drumul. Venise iarăși acasă. Maică-să nu mai era. Chioveanu era tot primar. De data asta nu mai stătuse pe gînduri. Luase furca și o împinse într-insul.

Trenul suiera: urca din greu pieptul munte-lui. Doar Ionete vorbea. Oamenii ceilalți dormeau. Doar Alexandru, lingă geam, zîmbea. Chipul lui se pierdea parcă după o perdea de sticlă. Bănuiam că și vinătorul doarme. Îl pîndisem în citeva rînduri: credeam că ascultă. Avea pleoapele întredeschise, dar ochii îi erau sticloși: așa trebuia să pară, probabil, treaz tot timpul. Tinea pumnii încheștați pe teava puștii și arma se bălăbănea în ritmul mersului; ca un pendul se mișca acolo, în mijlocul compartimentului, în dreptul piepturilor noastre. Oțelul aveau scilpiri albastre. Acum părea vinat, luca ca ochii stînși ai vinătorului.

S e insera. Pe geam se destrămau fire de apă. Lumina trecea prin ele: exploda o clipă. Strălucitoare boabe de rouă se rostogolau pe lucial ferestre. În compartiment era liniște.

Dar omul acesta omorise un om. Poate nici nu era adevărată povestea lui, mă linișteam. Poate era doar o închipuire. Străbăteam pădurea și îmi imaginam peste ani drumul lui: un tren de recruți; niște copii; abia deslușindu-se. Firav! Dar pe Ionete, omul acela, nu mi-l puteam închipui altfel.

Ionete o dată, de două ori, el îl lovide, mai ținea furca deasupra, apoi își dăduse sufletul, hordănd, la picioarele lui. Niste oameni veniseră, aveau mantăle albe și mantălele fluturau în urma lor. După o vreme îl judecaseră. Chioveanu era primar și el omorise un om de-al statului. Îl judecaseră și îl ținuseră acolo. Fusesse pietrar ori nisipar, așa ceva. După ani îl dăduseră drumul. Afliaseră re-1 și eu Chioveanu, fusesse legatour, cu toții știau, dar se bătuse cu pum-

Sarin Ilfoveanu: „Masa neagră” (Din expoziția deschisă la Muzeul de artă al R.S.R.)

Vocația constructivă

Urmare din pag. 1

Or, dreptul la existență al opțiunilor noastre este garantat de conținutul și durata vizionară a hotărîrilor ce au fost legitimate de marile forum democratic al țării, Congresul al III-lea al F.D.U.S. care exprimă în fapt totalitatea opțiunilor și energiilor noastre.

Bucureștenul eu și nu numai el — iată, s-a obișnuit cu metrul ca și cum acesta ar fi cea de cînd lumea, acest mijloc de transport rapid și elegant și eficient face parte din existența sa desă, de la primul drum (în decembrie '79 începuă călătoriile pe primul tronșon al celei dintîi magistrale, cuprinse între „Semăntoarea” și „Timpuri Noi”) nu este, totuși, o perioadă atât de lungă. Idei privitoare la construcția unor artere subterane de transport în comun au mai fost, însă, și acestea s-au izbit de inoia și opacitatea comună care le trimiteau, fără drept de apel, la un index al nimănui, scoțite se fi pure fantezii. Și totuși, temerile aveau ele intrucivă doza lor de credibilitate. Știm astăzi, bunăoară, că Bucureștii se află într-un clasament al orașelor cu cel mai deficiet teren de construcție — din punctul de vedere al arterelor subterane de circulație — pe locul opt și mai știm că mai puțin de o treime din cele circa 250 de orase ale lumii care depășesc un milion de locuitori și-au permis construcția unor asemenea rețele subterane. Cu menținea expresă că, dintre acestea, doar șapte țări și-a realizat lucrarea în regim propriu (a se citi: proiectate, capacitate tehnică și utilitate, echipamente, forțe pentru construcție, dotare și exploatare proprii). România este a șaptea țară din acest punct de vedere.

E mult? E puțin? Din perspectiva realizărilor pe care le-am dobîndit în cele patru decenii de libertate este enorm. Cuvîntul nu trebuie să sperie. Nu este nici înzorzonat, nici umflat, necum altoit pe tîoare străine. El rezumă însăși capacitatea creatoare a poporului. Vocația sa constructivă.

Pentru Bucureștii celor peste două milioane

nii în piept și-i câștigase iarăși. Multora le era frică de dînsul. Avea oameni, nu-l dibuiseră încă, dar urma să-l găsească. Și îl aflaseră, îl stiau acum pe Chioveanu, dar pe el îl uitaseră acolo.

Eu nu înțelegeam prea bine și căutam să mă lămurească, voiam să... Alexandru mă privea de pe banca dinaintea sa. Zîmbea. Nu știu să fi scos două vorbe atunci. Doar mersul scadat al trenului îl mai țîn minte. Și miinile femeilor uitate pe toarta cosului. Și miinile lui. Și numele: Ionete. Un om. Doar alt. Apoi timpul se scurse, trecusem prin viață, uitasem totul și... deodată, ca să se treacă, mi-am spus că sunt aminte de enii aceia. Alexandru nu mai era demult lingă mine. Aproape că îl uitasem și chipul...

Femeile au spus „bună dimineață” și noi ne-am uitat către ele. Trecuse demult de miezul zilei. Au intrat în compartiment. După o vreme trenul ne clătîna și începu să ne ducă spre munte. Fumul de țigară, bătrîn, pătrunsesse în scîndurile băncilor, în tablele peretilor, în plasele de deasupra capetelor noastre, în geamuri și în minerele de alamă. Era un miros de aerăală în tot vagonul. Trecusem printr-o pădure, dar mirosul împăsat de lemnul care își uitase esența și de fierul ăla și de toate celelalte lucruri era mai puternic și parcă aerul era albastru, deși nimeni nu fuma în tot vagonul. În tunel, doar, simțisem fumul de locomotivă. Gustul lui se presese de cerul gurii. Și pe deasupra crede că mai stătura și mirosul îmbrăcămintei lui. Ploaia pătrunse într-însa și zeghea lăsa un miros de sudoare și de zer, de lină răscoaptă.

Femeia îl duse la gară. Plîngea. El avea un cufăr greu, din lemn de stejar. Își puse bocancii vechi și hainele ponosite: aveau să-l dea acolo încălțări și uniformă... Nu îi spunea nimic și nu o îmbrăbăta... Trenul pornise: plecua la război. Prin deschizătura ușii de lemn văzu femeia așezîndu-se în genunchi pe piatra peronului. Trenul prinse repede viteza. Erau multe femei îmbrăcate în negru. Nu își auzea plînsul, nici lacrimile nu și le mai stia; doar uruiul roților, fierul intrat în vibrație, aerul trezînd pe lingă convoi, suierînd, clătînea la ace locomotivă.

Peste timp, cînd se întimplase de fapt tot, parcă nici nu mai era el, Avea o fotografie de la mîntre în țară, la fata lui, și totușoasă; nu semăna. Părul pieptănat în sus; perie. Doar ochii albaştri, haina venîndu-i în fel peste umeri; o poză spălăcită; și numai privirea mirată: sprincenele ridicate spre mijlocul frunții.

Eu puțină lumină. În compartiment, trenul străbătea încă pădurea. Și ploioasă, de toamnă; norii coborîri pînă spre dunga pămîntului.

Eu întrebasesm: „Ce a mai fost cu omul ăla?”

Omul?! Sopti. Îmi dădusem seama: „Cum vrei să-l spun...” El mă privi, se scîrpină pe obraz: îl creștea barba; perii îl țîneau din falci, îl năpădeau fața, plîș spre ochi și urcau: el nu prea era obișnuit cu briului: pielea stătea tînără sub acoperămintul bărbii; doar la ochi și pesie frunte trecuse dire albe întretăiate, dungi vechi, adîncite, piele plesnită, dungi vechi, semnul îmbătrînirii...

Alexandru nu mai era demult lingă mine. Nici el nu fusese vinovat. Trupul său era poate cenușă.

Afară, doar frunzele care urmau să cadă; grele de stropii de apă; îmbătrînite. Nedreptatea te face urî. Te schimonosește. La fel și suferința. Nimeni nu e deasupra acestor lucruri. Se auzea gîfuitul trenului. Urcam spre munte. Aveam să ajungem după o vreme. Și omul ăsta nu mă sîrșea. Am mai fi mers, dar acolo era într-adevăr capătul liniei. Trenul se oprea în coasta unui deal. De acolo porneau doar niște poteci: Niște cătune doar, răsfirate pe înălțimile din jur. Pe firul apei un drum de cărute sula către munte. Aveam să mă despart de Ionete și povestea adevărată n-am să știu niciodată. Feste ziua vor trece dungi nopții, umbra ne va ascunde pe noi și trenul și mersul lui și liniștea pe care-o căutam. Vom trece poate dîncol, peste munte. Alexandru va mai merge o vreme, apoi se va opri. Eu nu voi fi atunci lingă dînsul.

Îmi voi aduce aminte de ce și de toți ceilalți. „IREMOAS”, cu miile de aminte de Ionete, omul acela, și nu voi ști dacă într-adevăr el a luat viața culva și trăiește acum, în noaptea cea lungă, în întuneric, fără speranță și fără lumină.

Poeme de NICOLAE DAN FRUNTELATA

Ars poetica

Noi, noaptea și duminica mergem cu sîniile-n paradisi ninge lumina, toiene de cuvinte de-a dreapta și de-a stînga poetului fiecare își pune în hamuri un lup din pădurile vechi ale alfabetului fiecare e dus de o fiară ca de un vînt, mai pribeag, mai amar ea se trezește noaptea și duminica dar chiar atunci, din ce în ce mai rar o sărbătoare ori un chin e drumul prin iarna aspră-a ultimului vis noi, fratele meu alb, doar noaptea și duminica mergem cu sîniile-n paradisi

Ce zi e azi?

Ce zi e azi? — am întrebat zăpada ninge-n dispreț și nu-mi mai răspundea îmi căutasesm urmele de ieri dar totul se acoperea, s-acoperea

fusesem iar o noapte peste mare uitasem iar ce se putea uită părul și ochii îmi erau albiți de sare dar totul se acoperea, s-acoperea

o dimineață se năștea regal în mine și n-aveam punți pentru a lega de continentul gata să dispară ce zi e azi? — am întrebat zăpada ninge-n dispreț și nu-mi mai răspundea cuvintele plecua în căutare dar totul se acoperea, s-acoperea

Știți voi

Hei, știți voi ce e sudul portocali și iarbă, soare topit în care stau urmele tălpilor mele cuvinte goale dănd pe acoperșul verde al dealurilor vin gros trăgîndu-și aroma din nisipuri închinse iată, fie și numai versul acesta mă-mbată, adormit ce sînt în vîile veșnice-ale verii latine prin singele meu umbă stului de vise o, vinătoreea poate începe ochiul se-narcă de glonțul iubirii extaz fi-va noaptea și viața în sud peste puterile firii Hei, știți voi ce e sudul strigă sufletul meu prins în copca Marelui Frig și nu știți, e tîrziu și e iarnă în voi și degeaba vă strig

Despre iubire

Aș fi vrut să vă întreb, să vă întreb în dimineața asta sticloasă de decembrie dacă ați învățat, în sîrșit-iață trenul anului trece ca o victorie definitivă peste cîmpia obrazului meu — dacă ați învățat limba pasărilor, idiomul ierbi care plînge-n tăzeți, sintaxa continentelor pe cale să dispară dacă putem vorbi fără translatori și dacă fără teamă ne putem iubi privirea mea, stea din cerul singurătății de inima voastră se poate love înțelegeti, azi-noapte o pădure mi-a spus am un cerb pentru tine și un munte de ger țî-i voi trimite în sud, cînd cuvintele vor fi doar umbra lor și urma lor și-n schimb nimic nu voi putea să-ți cer

Alb de Ardeal

Printe, hai să cumpărăm un munte tot atunci să-nchiriem doi cerbi să adune pentru noi la noapte roua rară risipită-n ierbi

să ne săturăm de veșnicie singele să bată vale-deal numai cer și brazi, și vrea zăpădă albă ca miresele-n Ardeal

hai să facem toate astea, prințe cit mai sîntem tineri și nebuni cit ne-mbată visele ca vinul cit mai poți iubiurile s-aduni

hai să facem un război în singe să-l șilim să bată vale-deal. să-i spălăm tristețile-n zăpădă albă ca miresele-n Ardeal

Alizeule, îi spunea

Alizeule, — îi spunea femeia bărbatului ei ce miini calde ai, ce răsuflore de inger are sărutul tău, ce cuvinte știți, cine te-a învățat limba pasărilor, ciudate și-nvăluitoare f Alizeule, râmii lingă mine, râmii tot veacul acesta ce ne-a fost dat. Și bărbatul, greci ca un om, ca un copac bun de cioplîl căpriorii de casă, bun de dărmat cetățile ficilor ei împietrite cu fiere și picioare, miinile, pieptul lui larg, apoi fruntea numai gura, numai cuvintele mai mișcua aerul pînă în ochi Dar ea, femeia, noaptea, dimineața mingia prelung statuia dorului ei Alizeule, șoptea, alizeule

Unde-i Ferentariul?

Ninge de ne-ngroapă ninge de ne uită circumiile toate s-au zidit în ger pe cei dinăuntru nimeni nu-i salvează numai tulburatul vin de om stînger unde-i Ferentariul haita de ninsoare l-a-nghitit cu totul l-a pierdut de vinul miine dimineață nici n-o să mă fie miine dimineață singu eu îl știu voi săpa tuneluri în dezastrul iernii să găsească odăia veacului ce-a fost lume de uitare lume de pierzare

Ninsoarea lui a

Cerul de deasupra cerului lîpedele cer unde tăcerea e un crivăț ucis sunet orb și stînger se numeste a precuoratal ne numeste el nevoind să continue, să se maculeze taina rostînd vine ninsoarea, invazia albă munții de a se sfărîmă spre noi starea de frig a începutului și de război nu e mișcarea care ne naște ci înșurărea lui o nu sînt a pasăre, sînt numai zborul ori numai gîndul de a zbura un dor de liniște, o-ncremenire în necunoscuta ninsoare limpede, limpede tăcerea este marea durere prea mare

Plînsul brazilor

Ronă a pămîntului rană a vederii rană a auzului plîng, doamne, plîng în noaptea aceasta în iarna aceasta brazilor din emisfera nordică o lacrimă universală coboară din siberii și sfîșie tăcerea precum un vînt divin plîng brazilor lumilor care între cădura și frîgul viu ne țîn ce nasten și ce nîmț dansează lîn zăpădă în ritual lunar bat clipele în singe mai rar, meru mai rar un plîns vorbește-n noi o lacrimă ne-mparte cîți sîntem pentru viață și s-a făcut de iarnă și s-a făcut de vis aud cum plînge bradul în trupul meu închis ce frîngere de liniște ce unduire albă coboară brazilor lumii rânii adînc de ger acum e ceas-u care materia ne soarbe spre polul nemuririi dar lasă-mi versurile asta dar lasă-mi versul-cheie atita țîi mai cer

Vinătore în vis

Cîinii plecați să caute urme nu s-au întors șoimii zvîrșii să le sfîșie-n ghiare înghețați sînt în zbor o, vinătoreea poate să-nceapă căci nu știm nimic n-am știut niciodată de soarta lor. Dar vinătoreea poate să-nceapă fiarele iată, ascunse-s în vis troafe regale, cerbil lumii haita de lupi, numai urlet, doar urlet pasări enorme, ceruri de pasări țînteste lung, cu ochiu-nchis pădurea doarmă în fiecare noapte cuvîntul o poate trezi fereste-te însă, nu îl rosti vinătoreea inversă ai dezlega de asta se moare. Cîinii plecați să caute urme nu s-au întors șoimii zvîrșii să le sfîșie-n ghiare înghețați sînt în zbor o, vinătoreea poate să-nceapă căci nu știm nimic n-am știut niciodată de soarta lor.

Marele Frig

Azi mi-am simțit cuvintele străine îmbrăcat într-o tăcere bolnavă m-am simțit dînspre partea ta nu mi-a venit nici o veste numai amurg de iarnă, numai asfințit o siberie blîndă de sunete ca de un plîns de arbori și de rani culoarea albă a desăvirșirii cînd chemi absența ori uitarea chemi Marele Frig ne-nșarcă iar, seifora noaptea trecută visul m-a trezit îmi legaseră înima-ntr-o cușcă polară cuvintele străine le-am simțit

FANTASTICUL, DIMENSIUNE
A „PROZEI SCURTE” ROMĂNEȘTI
ION
CREANȚĂ

VI. „Povestea lui Harap-Alb”,
sinteză a basmului românesc (4)

Deși se întreprinde un titlu de întâmplare, colaborând cu maximă eficiență, totuși, straniu și miraculosul sinteză în viziunea sa atributele sensibile diferite sub raport ideatic. În esență, se poate spune că în această privință elementul dintelui, straniu, are un statut privilegiat, în sens naxiologic, pe cind cel de-al doilea, miraculosul, în-

tr-un altare context, definește o poziție secundară. Cu alte cuvinte, miraculosul se pune în slujba straniului, constituindu-se în soluție salvatoare ori de câte ori intriga narativă sau conflictul psihico-moral se află în impasuri de netrecut. Ca efect pur epic, tot aici identificăm sursa incitătoarei proiectivă a imaginarii, în fabulositatea feeră. Complexitatea problematică a basmului își relevă enunțurile fundamentale bizuindu-se pe dichotomia ontologic-arhetipală bine-rău „speculându-se” cu extraordinară intensitate existențială în zona cvasinesesizabilului fenomen de substituție a firescului de către nefiresc. Este fenomenul care a rindui, favorizând reconstrucționat redimensionarea realului din unghi straniu, ajungându-se la edificarea unei aere „realități”, caracteristică prin virtualitatea ei fantastice. Ca pericol potențial, răul acționează mimând cu disimulată perfiditate atributele binelui. Grație demonstriației malefice care definește personalitatea individului uman, răul a-l reprezenta, răul constituie, evident, factorul rezorțiv suprem în calea binelui în ordinea destinului uman. Fascinația inegalabilă exercitată de basmul creangă are drept sursă prezența unui personaj indicat cu o asemenea funcție unic prin identitatea lui. Este vorba despre înțeleger, de personalitatea Spintului. Ne amintim, cu toții, de cele spuse de bătrânul crai fiului său cel mic, înainte ca acesta să porcească în marea sa călătorie:

„Fătul meu, din tovarășii tăi ai ales, de-te-a învățat cineva, bine l-a primit, în-ăi de-a făcut-o din capul tău, bun cap ai avut. Meri de-acum tot înainte, că tu ești vrednic de împărat. Numai ține minte statul ce-ți dau: în călătoria la ai să ai trebuință și de răi și de buni, dar să te feresti de omul rău, iară mai ales de cel spin, că-ți pune, și n-ai de-a face cu dinșii, căci sunt foarte sugubeli. Și, în toată întâmplarea, calul, tovarășul tău, te-a mai sfătuit și el ce ai să faci, că de multe primejii m-a scăpat și pe mine în tinerețele mele.”

Textul cuprinde o adevărată carte de învățătură în nuanțe surprinse prin o seamă de trăsături absolute definitorii. Înainte de toate, în discuție intră motivul călătoriei inițiatice, în privința căruia bătrânul crai ține să-și instruiască fiul în modul cel mai gospodăresc cu putință. În virtutea viziunii de etos mitic-pastoral a basmului, calul este ridicat la rang de factor constituțional suprem, nu numai pentru calitatea de tovarăș unic pentru înțelepciunea lui. O asemenea stare de lucruri în vederea fără îndoială vechime și largă răspândire a basmului, și nu e de mirare că motivul central al tipului căruia îi aparține este identificat, cum s-a văzut, cu un personaj deosebit de fatidic, în povestea scandinavă „Gowm-Hroff-Saga”. Prin urmare, în privința calului ales, bătrânul crai se arată întru totul înțelț, faptul decurând din firescul lui mod de a privi realul și miraculosul într-o indestructibilă unitate. Pe de altă parte, însă, așezământul vizând posibilitatea fatală a întâlnirii fiului cu omul spin, mai ales, cu omul spin se circumscrie unei alte categorii de sfaturi înțelepte.

De data aceasta sistemul proiectiv în plină gândire magică sîși este suficient. Depășindu-se mentalitatea de tot felul potrivit căreia răul ca emanatie a spiritului rău se întreprinde în ființe (reale sau fabuloase) aparținând altor regnuri decât cel uman, se apasă pe ideea că adevăratul exponent al datului respectiv nu este decât omul însuși. Cum se întâmplă de regulă, este vorba de omul însemnat. Imprejurarea fizică, și de G. Călinescu, în care lipsa de rău sau culoarea roșie a acestuia, cu deficiențe fiziologice, conduce la înspășirea caracterului, de data aceasta nu ni se pare totuși că ar propune o explicație suficientă. Trezind dincolo de o asemenea interpretare psihologică de iz curent, e cit se poate de plauzibilă a ne gândi la simbolistica ezoterică a faptelor. Avem în vedere, într-un caz, credința că aspectul îngol-color al părului traduce ideea de spirit distructiv, în sens malefic, intrucit diavolul însuși și-ar trage „ființa” din acțiunea primordială a focului nimicitor și drept urmare, el s-ar afla înfrîns într-un halou de culoare această. În celălalt caz, omul spin, simțindu-se mult complicat; vom nota totuși că absența părului divuigă un teribil complex de inferioritate masculină. E un complex alimentat nu numai de sentimentul frustrării de podoaba capilară. Avem în vedere și (am spune) „sub-complexul” biblic vizând căderea în păcat a unei forțe fizice sau „sub-complexul” mitic-antropologic — mai obscur și mai adinc — potrivit căruia părul simbolizează ideea de feminitate originară procreatoare (raportată la ceea ce Bachelard, în „Eau et rêves, numeste „complexul Ofeliei”); de aici, deducem în continuare, supoziția că e care suferă de respectivă inferioritate congenitală ar fi produsul unei anumite imixțiuni a diavolului însuși, capabilă a-l frustra de sentimentul și constința celui tip aparte de altruism uman pe care numai sublima obsesie a complexului matern (se zice) îl poate explica.

Opțiunea pentru omul spin ca exponent al spiritului diavolose, dată fiind aparenta irelevantă a însemnului malefic, are consecințe excepționale pentru întreaga structură a basmului. Înți de toate, ea implică purcede modul de a acționa al Spintului în relație cu celelalte personaje, cu Harap-Alb în primul rând. Să observăm că în plan strict faptic eroul lui Creangă își investește întreg „darul” demonic într-un tip de comportament care nu se abate cu nimic de la logica firescului. Deosebirea dintre el și, de pildă, congenerii săi caragelici („Kir Ianulea, La hanul lui Mincioala, Calul și Căpitanul, La conac etc.) este frapantă: niciieri și niciodată, eroul lui Creangă nu face figură de vrăjitor, adică de ins înzestrat cu puteri supranaturale, în stare să-și impună voința asupra celorlalți fără nici o dificultate. Neavind însușirea de a face minuni, el ține la aplicarea în aplicare a planului de ocupare a identității lui Harap-Alb pe căi de cu totul altă natură. Inteligența viciușcă, dovădind o insesizabilă forță de persuasiune, este aceea care îl definește orice gest. De fiecare dată, în cele trei ieșiri în drumul lui Harap-Alb, Spintul se prevalază de argumente co-și conștate în normalitate de comportament uman, încit este aproape imposibil a-l respinge propunerile. Iată, astfel, momentul celui de-a doua ieșiri în calea lui Harap-Alb:

„Bună călea, drumule!
— Bună să-ți fie inima cum și-ți căutătura, zise fiul craiului.
— Cit despre inima mea, s-o dea Dumnezeu oricui, zice Spintul oftînd... Numai ce folos? Omul bun n-are noroc; asta-i știută; rogu-te, să nu-ți fie cu supărare, drumule, dar fiindcă a venit vorba de-asa îți spun, că eu un frate, că din cruda copilărie știușese prin străini și înaltează nu mi-ar fi ciudă, cînd n-avea să mă dau la treabă, căci cu munca m-am trezit. Dar așa muncesc, muncesc, și nu s-alegea nimica de mine; pentru că tot de stăpîni calici mi-am avut parte. Și vorba-aceea: la calici știușese, că din cruda copilărie știușese prin străini și înaltează nu mi-ar fi ciudă, cînd n-avea să mă dau la treabă, căci cu munca m-am trezit. Dar așa muncesc, muncesc, și nu s-alegea nimica de mine; pentru că tot de stăpîni calici mi-am avut parte. Și vorba-aceea: la calici știușese, că din cruda copilărie știușese prin străini și înaltează nu mi-ar fi ciudă, cînd n-avea să mă dau la treabă, căci cu munca m-am trezit.”

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini
a literaturii române
contemporane

VĂZUTA DE ION CUCU

Un „remember” pentru doi poeți și prieteni care au trecut prin redacția „Luceafărului”.
Teodor Boly și Dragos Vical

Ion Grigorescu, regizorul prozoven al „Spectacolului lumii”, expusă cu noarea pestului
Nichita Stănescu

Fănuș Neagu: Emblemele Balcaniei (II)

Trăirea pasională a vieții, plină de înălțimi și de abisuri, în miraculosul sau în grotesc, conduce la eliminarea responsabilității. Dar personajele lui Fănuș coboară în fabulosul folcloric și aluziv în miraj. Acesta basculă într-o stare de confuzie și de pierdere a sensului, pe care o lipsă de direcție — ne conduce într-o lume plină de confuzii și de incertitudini, pe lângă de insi arși și rădăcini, un haos în care fond care „părăsesc” atât lumina pentru a exista în marginea lumii. Personajele lui Fănuș coboară într-o stare de confuzie și de pierdere a sensului, pe care o lipsă de direcție — ne conduce într-o lume plină de confuzii și de incertitudini, pe lângă de insi arși și rădăcini, un haos în care fond care „părăsesc” atât lumina pentru a exista în marginea lumii. Personajele lui Fănuș coboară într-o stare de confuzie și de pierdere a sensului, pe care o lipsă de direcție — ne conduce într-o lume plină de confuzii și de incertitudini, pe lângă de insi arși și rădăcini, un haos în care fond care „părăsesc” atât lumina pentru a exista în marginea lumii.

Trăirea pasională a vieții, plină de înălțimi și de abisuri, în miraculosul sau în grotesc, conduce la eliminarea responsabilității. Dar personajele lui Fănuș coboară în fabulosul folcloric și aluziv în miraj. Acesta basculă într-o stare de confuzie și de pierdere a sensului, pe care o lipsă de direcție — ne conduce într-o lume plină de confuzii și de incertitudini, pe lângă de insi arși și rădăcini, un haos în care fond care „părăsesc” atât lumina pentru a exista în marginea lumii. Personajele lui Fănuș coboară într-o stare de confuzie și de pierdere a sensului, pe care o lipsă de direcție — ne conduce într-o lume plină de confuzii și de incertitudini, pe lângă de insi arși și rădăcini, un haos în care fond care „părăsesc” atât lumina pentru a exista în marginea lumii.

Lingă marii inocenți ai prozei fanteziste, creatorii de duzi stăpîni de farmec povestirii, înțind în plinș și gratitate, se mizează „erori solari”, încalcînd normele. Dreptul la povestire se culcă în claustru, înșelăciune ce ar însemna — potrivit dicționarului — o inversiune a proprietății regale. Magici, combinate cu arșii, generalitatea cu simțința. Caraghiostic, reverența, carnavalul par a se supune ceremonialului deși personajele lui Fănuș nu tubesc simțința și simțința. Eroii săi sînt „cuprîși de turbarea”, baladesc într-un spațiu al tuturor posibilităților, căută comori; și par „vrăjii”, fac risipă de forță vitală, încredinșe spectaculosul tulburare. Lumea lui Fănuș este, asemenea autoului, un spectacol al frapoziei simțințelor, desăvîșindu-se prin semniul îngăduinței dar fără a chema nostalgia vremurilor de odinioară. Regresivitatea nu e naturistă finică „fănușiană”, ar, se mizează într-un spațiu al patimilor incandescente, vorbind cu natura, într-un imaginar fabulos care cunoaște biruința vasului. El se identifică cu ritmurile vegetale și cosmice, trăiește frământul naturii fabuloase așa cum arșii, frământînd cu septentrional, face din detaliul paisagistic o bucurie organică și din epigrame o țară a neamului. Lucea poate fi citată ca o mătură a acestui timp, încetînd amărușii. Infringerea de patima țierii. Lucea-giganță cu gîndul și călărie soare, recurge la înșelăciune pentru a nu munci; dar, căutîndu-și bărbatul ea va pleca între linile frontului tocmai pentru a contrasta „probleme” vrăjitoresci. Cea care se întoarce e o altă Lucea, ofi-

Trăirea pasională a vieții, plină de înălțimi și de abisuri, în miraculosul sau în grotesc, conduce la eliminarea responsabilității. Dar personajele lui Fănuș coboară în fabulosul folcloric și aluziv în miraj. Acesta basculă într-o stare de confuzie și de pierdere a sensului, pe care o lipsă de direcție — ne conduce într-o lume plină de confuzii și de incertitudini, pe lângă de insi arși și rădăcini, un haos în care fond care „părăsesc” atât lumina pentru a exista în marginea lumii. Personajele lui Fănuș coboară într-o stare de confuzie și de pierdere a sensului, pe care o lipsă de direcție — ne conduce într-o lume plină de confuzii și de incertitudini, pe lângă de insi arși și rădăcini, un haos în care fond care „părăsesc” atât lumina pentru a exista în marginea lumii.

Legendă

alegera lui Alexandru Ioan Cuza, domn al Moldovei și al Munteniei, și prin aceasta întemeierea statului național român, a însemnat în credința acestuia și orăzilor în Tărîța Moldovei, ci a unui „popor”. De aceea, deloc, întâmplător, după ce s-a așezat în istoria românilor ca simbol al Unității, Cuza avea să intre, în curînd, în viața noastră, în vremea vieții, și în folclor. Întîmplările adevărate sau cele numai atribuite lui au o cantitate și o căldură nemăintîlnite pînă atunci. În memoria de cristal a copilăriei fiecăruia stăruie imaginea sa de binefăcător al strărilor și neașteptatului pe care îl înținea în lătuși și în lungul călătoriilor sale sub străile de negurați în noua sa Tărîța. Sperația tuturor că el, Domnul, poate fi înțeles oricînd în Tărîța Moldovei și Munteniei, sporea ideea de unitate a românilor de dincolo și de dincoace de Milcov; Neavînd scaun domnesc nici la Iași și nici la București, ori așezîndu-se deodată, Cuza intră în el însuși ideea de apartenență simultană, de unitate a moldovenilor și muntenilor. Domnul era al tuturor și se purta ca un părinte cu fiul lui, la fet de iubiți, de ocro-

tiți și de apărați. Legendă lui Cuza care măsura cu ocazia înșelăciunea, ori îl ridica pe nevoiași din strîmbe nenorociri, îl convingea mai bine pe cei care îl ațesera în fruntea lor pentru a le fi singur domn și călăuză pe strășii înconjurîndu-l drum al Unității Mari. Se zice că atunci cînd a fost ales, Cuza nu ar fi avut asupra lui decît cîteva galbeni; după ce a fost să fie domn în amîndouă țările, a rămas în posesia acestuia amîndurii și orfanilor. Așa se zice în grațul poporului despre prietenul lui Moș Ion Roșu.

Mulian Neacșu

Civilizație Românească (III)

Cei 20 de ani care au trecut de la Congresul de la Iași, la partidul nostru, semnat, de departe, cea mai rodnică perioadă pentru istoriografia românească. Arzînd etapele cu o rapiditate uluitoare, răzbindu-și umilitățile anterioare, știința istorică a parcurs un drum echivalent în secole, făcînd posibilă reînnoirea unei tradiții anvergurii europene. Am mai scris (și nu sînt singurul) despre această veritabilă explozie a cercetărilor și tipăriturilor și nu mi-am reprimat simțămîntul de bucurie că istoria — știința cea mai apropiată de politica vie, se constituie într-o redută masivă a adevărului și dreptului. Adomni, cum ne străduim cele vechi, în luptă ale strămoșilor noștri erau țesute cu fire de aur vorbele „Vitejia dreaptă să biruască”, tot astfel pe flămurile pașnice ale fiilelor de carte, ale hărtiilor și atlasurilor istorice stau scrise porunci imemorabile de a se spune lucrurilor pe nume, de a nu cădea „din pămînt nici un deget” (după cum răspundea ducele Memorot soților lui Arpad), de a păstra patria întreagă măcar în tipărituri și conștiințe. Parte integrantă a civilizației românești, istoriografia noastră, mai veche și mai nouă, nu-l lasă să doarmă pe mulți sătrapi al adevărului, experți în măsuri, cu sau fără voia năvălitorilor, unitatea sa perfectă pe vatra gigantică a teritoriului prim. Cu forța sa deosebit de plastică, Nicolae Iorga sintetiza de minune predarea ștafetelor din generație în generație: „Poporul român, prin strămoșii săi, își are rădăcinile de patru ori mai mare; această este mîndria și această este puterea noastră. Unde a fost vechiul păstor trac, pe locul acela s-a așezat romanul; unde a fost cetatea romanului s-a așezat cetatea de mai tîrziu a domnului nostru; unde a fost satul trac pe vremuri, dăinuiește satul românesc acum; unde erau cetățile noastre au fost odinioară cetățile civilizațiilor anterioare reînviolate de acei oameni ai căror urmași sîntem noi”. Este cazul cetății de la Strei-Singeorz, al bisericii jupănilor de la Densus, al altor zone și monumente edificite pe vechi vetre dacice, apoi dacoromane și romane, în straturile succesive, înțărîndu-se nărușărită reiesind din materialele de construcție aglomerate de la o epocă la alta într-un stil arhitectonic eterogen și ciudat, dar de o excepțională importanță. Este, dacă vrei, o arhitectură gospodărească, a maxime folositoare, și asambliată de stil miliar și de stil rară asemănă cu elementele din mureș dacic împresărită fiind precum aceea produsă de însăși limba română — alt arhitectură, cit și limba dacă, în fond, rezervată arheologic de mare interes, care și așteaptă încă exploratorii te-

niști. Să-l poate înțelegă acum! Ia apariția unei lucrări care încunună muncă neobă și unui întreg front științific „Istoria militară a poporului român” (volumul I). Este de la sine înțeles că un popor aflat într-o continuă tensiune, la răscrucea tuturor rețelilor, va avea o istorie militară așezată pe identitate și, în orice caz, puternică și înțărîndu-se în istoria civilă. În definitiv, istoria a fost cucerită, ca și oamenii care o făceau, sîntem condamnate să trăim în epoca la alta, ceea ce determină și schimbarea uneltor cu metode, adaptarea unor moduri de viață specifice imperativelor noi create. Aci stăte adăugînd „Bucureștii le-am dus toate, de pace, de război”, nu e de așteptare fatalista, ci o viziune oarecâtă speranțată, emanată a unor oameni care s-au deprins cu toate și n-au de ales. Revendica lucrarea în discuție, ea vrea să relevă necesitatea strîngătoare a apariției sale, în contextul în care cercetătorii, studenții, cititorii, mai mare public deoresă să aibă o perspectivă globală, întregitoare asupra istoriei naționale. Era și timpul să apară o asemenea lucrare mai cu seamă că precedenta („Istoria armatei românești de N. Iorga) devenise mai mult o piesă bibliografică în lipsă de imperative. Ocazional, mai mare al unui veritabil tratat de istorie militară. În definitiv, ca în altele multe alte împrejurări, marea istoric făcuse o operă personală, fascinantă din multe puncte de vedere, dar care se cerea continuată și amplificată pe pozițiile științifice ale contemporanității. Înca de la începutul său, acest prim volum ne înfățișează istoria militară „din cele mai vechi timpuri pînă în secolul al XIV-lea”, iar din Prefață aflăm ca vor mai urma încă două volume. Elaborată de Comisia Română de Istoria Militară și de Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, lucrarea este rodul muncii colective, interdisciplinare, a unui numeros grup de istorici și specialiști, dintre care îl menționăm pe acela care alcătuieste Comisia de coordonare: general-colonel dr. Constantin Olteanu (președinte), acad. Ștefan Pascu, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu (coordonator principal), general-colonel dr. Valeriu Milea, prof. univ. dr. Ștefan Stănescu, general-maior Constantin Antip, șef. univ. dr. Mircea Mușat, colonel dr. Gheorghe Tudor, colonel dr. Al. Gh. Savu, colonel dr. Florian Tucă. Pornind de la adevăratele formule de Presedinte Nicolae Ceaușescu, Comandantul suprem al forțelor noastre armate, el demonstrează, capitol cu capitol, pagină cu pagină, că armata la români dăruie de mii și mii de ani și că istoria sa este parte constitutivă a istoriei multimilenare a întregului popor. În cuvinte emolionante, care se cristalizază într-un veritabil imn de slavă adus mîntăitorilor, se dovedește trecutul de edificare și apărare a patriei, mărtașă simplă a aceluia care au ținut plugul într-o mină și spada în cealaltă: „Miinile iscusite ale strămoșilor care în anticitate și-au încredințat genul artistic în danielăria podoabelor de aur și argint au dat și ample lucrări de fortificații, ce pot fi înținute pe întregul teritoriu al patriei, culminînd cu sistemul inegalabil din zona Sarmizegetusa. Miinile iscusite ale românilor care au fărîșit apoi neasemuită capodopere artistice Cozia și Voronețul, palatul Măgura și porțile maramureșene sau intră și cetățile Sucevei, Brasovului, Giurgului, Biharei, Chiliei și atîtea altele”.

Asadar, procesul încordat de apărare a hotărîrilor a constituit tot operă de civilizație, de statornicie a cadrului pasnic și de ocrotire a edificatilor. Cu o temeinicie cuceritoare, care le convinge, o dată mai mult, că armata știe să facă treaba serioasă, indiferent de domeniul în care lucrează, autorii acestui prim volum întreprind o radiografie serioasă a celor dintii virșe ale existenței poporului nostru, analizînd așezările fortificate neolitice, piesele arheologice de proveniență militară (silexuri, virșuri de lance și de săgeți, pumnale primitive, etc.) — pentru a trage concluzii relativ valabile pentru toate formele de organizare tribală existente la acea oră pe planetă. Interesantă este propensiunea acestor specialiști de a stabili o seamă de priorități, pe baza consultării unui mare număr de surse istorice, astfel primii indicii topografici, aparținînd spațiului nostru a fost acela de Istros (Dunărea), folosit de Hesiod în sec. VIII î.e.n.; Sofocle a utilizat pentru prima oară denumirea de geti, în sec. V î.e.n.; prima faptă de armare atestată la noi a fost rezistența opusă de geto-daci, în anul 514 î.e.n., armatei persane invadatoare, conduse de Darius; cea dintîi atestare a folclorului ca simbol heraldic e înțînita pe scutul dacic descoperit în cetatea de la Piatra Roșie; prima manevră strategică planușă și ex-

Corneliu Vadim Tudor

Scrisori din Infern (I)

La 28 septembrie 1943, prin nota nr. 220, Centrul A de informații al armatei române comunica Marelui Stat Major de la București o vestă menită să dea de gândit celor ce își imaginează...

O asemenea vestă, mai de vreme sau mai târziu, sfinșea prin a se incorpora într-o sinteză informativă. Nu înainte de a fi confrunțată cu vestile sosite la București pe alte canale de investigație...

Prin sinteza Serviciului Special de Informații și ale secției a II-a a Marelui Stat Major, prin dările de seamă ale birourilor statistice militare — în titlatura cărora cuvântul statistic a reprezentat todeauna o expresie eufemistică...

Bineînțeles, întrebarea noastră este una dintre cele destinate să ornamenteze un text, alfel spus strict retoric. Nu existau, pentru ea, mai multe răspunsuri.

Între altele, la 21 octombrie 1943, o altă notă informativă parvenită la București de data aceasta de la un agent infiltrat la Cluj, îi plasa pe români chiar în inima neliniștirii germane...

Atăzi, nu mai există nici o îndoială asupra adevărului că nedreptatea făcută României la 30 august 1940, prin Dictatul de la Viena, re-

prezentate pentru nazisti un mod specific de a șantaja două națiuni vecine, învrăbindu-le și subordonându-le deopotrivă intereselor proprii, despre a căror imoralitate se știe totul.

La 2 ianuarie 1943, pe noua linie de demarcație dintr-un punct de vedere, vameșii români au supus unui control minutuos autocamionul militar german W.H. 1047915.

Departele de a respecta și reprezenta aspirațiile maselor populare, regimul politic din România anilor 1940-1944 a antrenat țara într-o campanie militară nedorită și pierdută chiar înainte de a se trage focurile de armă care l-au marcat începutul.

Între altele, la o descindere făcută de agenți ai Prefecturii Bucurestene la domiciliul surorii Tatiana și Dora Reșnășu din str. Barbu Paris...

Bineînțeles, răspunsul la întrebare nu putea fi aflat decât în ascunzătoarea teritoriului Germaniei naziste.

Mihai Pelin

CONFABULE

Ne ninge cu aripi de inșeri pe pleoape ochii nostri sunt atât de cuminți ah numai o clipă o singură clipă de ar fi să privim în cer și am simți cum plinge în noi un om de zăpadă.

I. N.

CUMPĂNĂ Așchii

I. Dați-mi acea bibliotecă din Alexandria și va vedea deontologia mea inclusiv că va fi victimă unui incendiu.

II. Textele cantitative au sora bronzoaurului. Ce lipsă de sincronizare în istoria tuturor speciilor de orice fel!

III. Căutăm răzând. Mai întâi a făcut rest de un cuiț abstrahu cu vena la mână stângă. Pe masa lui de lucru acum formale, tropăie o colecție de cuițe inaltitudin radiar, tăind aerul dăruții, pereții și lumea.

IV. Scurtă observație filozofică. Nemăputând fi sinteza tuturor științelor, pentru că în epoca modernă experimentul — șansa particularului — a proliferat enorm, filozofia a căutat scăparea de existin, în sensurile prime ale cuvintului, la arheologia lui. Ea și-a restrins metodologie perimetrul de investigație, măritându-l numai în domeniul științelor, dar nevoia imperioasă de a-și păstra ființa specifică, o filia specifică, în fața lanțării formelor practice ale psihologiei, sociologiei, astronomiei, științele mari și utile capabile de propriile lor generalizări ultime.

La zece ani de la terminarea școlii am luat cuvântul într-o conferință a cadrelor didactice din raion. În prezența profesorilor de istorie și filosofie, eu profesor de istorie, un eminent pedagog de-o conștiință perfectă.

George Alboiu

P.S. Comentariul unei singure fraze: „Săptămâna” 1 februarie din anul revistei, după omnia noastră părere, trebuie să aibă a ideea directoare, să aibă a sublinierea noastră dar și în același timp îndrumătorii aleg trei căi diferite de a promova poezia, ceva e în neregulă.

Deși se vorbește atât de mult despre poezie în săptămânala, această publicatie nu a impus poezia. E drept că ea și-a făcut un merit prin-o campanie de susținere a unor autori în domeniul literar și prin sarea polemică presărată în peisajul literar contemporan.

În românește de Dumitru M. Ion

Balcanice

NEGEAT PUSTINA

Cureubeul

Cimpic merou incoșorâtă cu fiori Dragostea aceea, iradafiral, marmura aceea.

Soarele intră în nori, pășărie în culburi, Apele tulburi fură către lezer.

Sus pe munte, fără bățari și cal — Șapte privighetori care cîntă de dor Oglinda aceea magică, draga mea, Cimpia aceasta cu flori, iarba aceasta cu poliți.

Cer în pojar, pământul rămîne speranță, Are frînt, cea mai frumoasă crăciună, Nimeni nu-i strînge mijlocul, nici țînta aceea din ochi Doar floarea zilei în liagvisică.

ÎNTRU ILUZIE ȘI POSIBIL

Un sentiment de miopie în fața cuvintului, sentimentul lucid și autonom, intr-o noapte, într-o atmosferă cu iz de natalniță își dăruie lectura verșurilor Mariei Zetea în cel de-al doilea volum Menestrelul uel sau (Cartea Românească, 1984). Sentimentalitate și romantizată, de unde și voga senzație de sinceritate, autoarea preferă simplitatea cîntecului, ca pe o întimplare proprie în care se implică, nu o dată, cu discreție sfaturi morale.

Cînd poeta Maria Zetea este sinceră cu sine și-și cenzurează rostirea cultivînd o expresie simplă a emoției, ideea transparentă și luminează versul dezvăluindu-ne reala măsură a talentului său.

Ion Iuga

CENACLUL „NUMELE POETULUI”. Vineri, 15 februarie, a.c. orele 19,00, al cîlului revistei „Lucaferul”, Piața Ștefiei, nr. 1, București, va avea loc cea de a XXXVIII-a ședință a Cenacului „Numele Poetului” condus de poetul Cezar Ivănescu.

Teodor Bals

Teodor Bals... Ori cine știe că acesta a fost un nume, în sensul de stare civilă!

Cine a fost, de fapt, Teodor Bals? Un om! Deși mă îndoiesc. Cred că el a fost numai o felie de lună care a făcut puncte între echinoxul de toamnă și cel al lunului-simț. La un capăt, modestia lui fără revers, la celălalt, corida spaniolă. Atunci cînd luna s-a simțit singură, l-a atras cu soapele ei, soapie pe care numai taurii, în arenă l-au spus. E o aluzie la trecerea lui prin cartierul Tei pe unde și-a călcat cu tălpi de vată pe sursele ascuțite ale străzilor.

a dansat cu coloana ruptă-n două pe verbul românesc pentru că spectacolul trebuia dat, fără plată, pentru elevii lui!

Teodor Bals — omul, purta în sine trecerea verbului de plumb fierbinte din care și-a făcut o minge iluzorie pe care o arăta dimineții cînd își deschidea ferestrele spre stelele care visa și își pregătia nevestele tăfănuri din adîncur. Ura suprafața calmă. Pentru asta el a apărut în vitrina librăriei cu o copertă de nuferi vopsiți în alte limbi.

Lăuntrică lui cale de a se fi ivit în lumea după douăzeci și trei ani, a fost plină de urzici dar comunicată de luțeferi căzător pe umerii lui cîndva drept. L-aștepta, dincolo de pădure, o Pisciă cu zîmbetul stîns dar cu preț mult suflet pentru că se hrănea cu stele căzătoare. În jurul lor s-a întins o pajistă a gândirii dar numai pentru o noapte pentru că cel doi oameni, Teodor și Mitu, părăsindu-l, au lăsat în locul lor narcișe.

Iar dacă astăzi, la ceasul de taină dintre Miază Zi și Miază Noapte, ceas ascuns cu griji numai în sufletul meu, imi cade o grăunte visat de luțeferi, am să-mi mestec în palmele mele îndurerate de căderea unei stele sau de plînsul unui luțeferi. În zori, voi sufla în limba patru zări pentru că Teodor Bals și-mi lăsmoasă lacrima din călimară, ceașcă goală pe care o voi arunca spre vise din nou, s-o umplu cu stele și luțeferi.

Ion Petrance

REMEMORĂRI

Un cal străbate marea oraș

În dimineața geroasă, în aerul curat și limpede, pe bulevardul rar străbătut de mașini, am auzit clar sunetul crisp și jozalin și demulț al dăpocilor din copilărie. M-am oprit curios și odată cu mine numeroși trecători și am văzut cu uimire înaintînd pe mijlocul șoselei un cal frumos și tânăr cabrat într-un trap elegant.

La zece ani de la terminarea școlii am luat cuvîntul într-o conferință a cadrelor didactice din raion. În prezența profesorilor de istorie și filosofie, eu profesor de istorie, un eminent pedagog de-o conștiință perfectă.

Nu mi-a făcut pozie pe salar dar nici eu nu am înnoptat cele două cărți pe care de fapt nu le imprimasem și le „subutilizasem” dintr-un manuscris de volume cu autori „interziși”.

Mireea Micu

PROBABIL/POSIBIL Piramida SF

Teoretizările privind literatura SF oculte clasificările bazate pe criterii valorice, multumindu-se să enumere variante și motive. Este o atitudine al cărei spirit derivă din „postulatul democrației”, conform căruia orice formă de exprimare literară este legitimă și, în principiu, poate atinge excelență, nefiind deci cazul să se discute despre superioritatea unui gen sau altuia (conținutul acestui postulat — puțin în ultimile decenii — sint de regulă adepți: ai lui Croce). O a doua explicație a absenței unor asemenea clasificări pare a deriva din însăși sfera de legitimitate literară, pe care o exprimă neconștient avizul sau doar entuziasmul susținătorilor ai genului: cînd ai de argumentat întregarea fără amendamente a SF-ului în teritoriul literaturii „normale”, nu te mai apuci să operezi stratificații, preferînd, din motive foarte clare, o susținere globală.

Intocmind „piramida” ce urmează, am avut în vedere, pe lângă argumentul de principiu enunțat mai sus, o serie de alte considerente (estetice și de sociologie a literaturii).

Am constatat, încercînd o analiză de tip statistic, extinsă și asupra unor texte semnate de amatori, că varietatea de literatură SF din ilustrație intr-un mod foarte înegal, această situație justificînd imaginea unei piramide formată din mai multe nivele înalte (între care pot fi intercalate, desigur, unele trepte intermediare); pe măsură ce ne apropiem de vîrf, textele se împuțesc, iar, în principiu, inclusiv cele involuntare, căror număr este mai mare decît s-ar crede — sint cele mai multe, fapt explicabil, dacă ne gîndim la împrejurarea că ele folosesc locuri comune foarte uzate (într-o situație analogă se află umorul SF). În schimb, textele tind să fie SF-ul înalt, speculativ, capabile să propoaze un autentic verit intelectual, sint mult mai puțin numeroase.

Am observat, de asemenea, că pe măsură ce ne apropiem de vîrf, piramidei calificarea literară dovedită a autorilor și implicit valoarea estetică a textelor cresc. Textele parodice și chiar cele de tip senzațional pot fi realizate desultor, fiind suficiente o cunoaștere relativ sumară a recuzitei de gen, precum și o abilitate artizanală elementară.

„Piramida” este o diagramă operantă și în ceea ce privește gustul și competența SF. Pentru a accepta parodii (propun să denumim prin acest cuvînt toate textele în care folosirea unor prefabricate, cu sau fără intenția de obținere a unei efecte comice, nu depășește a nivelului „elementar” și aventurii SF este suficientă o lectură naïvă. Pentru „a priză” texte aparținînd nivelului superior este însă necesară o lectură avizată. Cum actualmente mai multe edituri se află în curs de a realiza antologii SF, este important de precizat că lectură naïvă, cu preferință în ceea ce privește „romovamii” la un etaj superior, fiindcă mai importantă decît recuzita folosită este expresia de ansamblu (exemplul cel mai la îndemînă este „Solaris” de Stanislaw Lem). Tot astfel, dacă un text pornește de la cele mai înalte ambiții și nu reușește să le exprime, va fi „reparatiz” în categoria modestă, dar vesută a parodilor.

Un ultim amănunt: „piramida” încercată o sinteză teoretică, fiind un posibil instrument critic. Ea nu exprimă nici o ambiție normativă, fiecare fel de a scrie sau de a citi SF avînd justificările lui.

Piramida SF: I SF speculativ — valori filozofice-poetice; II „fantezia eroică” — ferie, efecte plastice, scrieruri artistice; III ficțiune politică, uchronie (alternativă a istoriei reale), distopie (anti-utopie, țîntă de destrămarea unor iluzii țîntînd de utopia socială sau tehnică) — valori estetice; IV SF senzațional, „space opera”, aventuri în medii insolite, recuzită de roman polițist — satisfacții pentru lectură naïvă, interes comercial; V parodie, umor.

Voicu Bugariu

PSEUDO — CULTURA PE UNDE SCURTE

Idei fumigene (I)

ghez și Sadoveanu. Imaginea, în fine, dezvăluită a culturii așa cum o înțeleg diverșionisții nu poa să înțelegă așadar și spiritul de bună credință, decît un frison de oripilare. Însă astfel de probe nu pot fi decît momente intro-ol campanie de clarificare neconștientă intrucît diverșionismul, care se mișcă organizat și are la dispoziție instituții, vâdeste o sălbatică putere de regenerare. Cum s-a desășurat, asadar, reformularea tactică a diverșionismului, trebuiau în condițiile operațiunilor dezvoltate.

bere” se ocupă de valori și inventă chiar noțiunea de „complicata a valorilor”, a căror existență terestră ar trebui să fie asemănătoare cu cea a unui sindicat. Acest aparent pacifism desamma, în realitate tactică realizării unei unități expurgate de diferențele izbitoare de ideologie, adică, pe scurt, dezideologizarea prin unitate întreprinsă însă cu programul ideologic al diverșionismului. Pentru a realiza, de aceea (pepe a celei unități diverșioniste la bun sfîrșit) teza „celor două politici”, schițată mai demult de Monica Lovinescu (în „L’Alternativă”, nr. 20, ian. 1983), însemnînd diferența între politica de ziar și politica de creație. Cînd această ipotetică programatică (și... scuababil în perspectiva unui „ideal” diverșionist, pe înalt) era primejdioasă, venea la rînd ideea opoziției și rezistenței”, care consista în refuzul dublu-lui limbaj”, adică „anonimatul” temporal, politica așteptării. În iulie 1984, cînd efectele modifîcării de poziție s-ar zice că începuseră să se vadă, apărui în grupul „Europei libere” (în chip festiv, sub forma unei „mese rotunde”) teza înediată a „exilului intern”, caracterizat, pe scurt, prin exact aceste procedee, adică „duplicitate” și „făcere” în vederea cine știe cîrui semnă prevăzut pentru viitor. Cu această inițiativă teoretică, spori în chip vertiginos și violența pe care grupul se simți obligat să o modifice față de direcția lucidă a culturii românești. Apărui, drept filozofia diverșionistă ofi-

clăd, ideea „europăismului” centralist și occidențialist; creștea ideea de reprezentativitate a diverșionismului care și numai așa ar fi admisibil și valorii. Împrejurarea că acum și nu mai înainte se produsese atacuri concentrate asupra unor scriitori români din Occident care combat diverșionismul nu este întîmplătoare. Tentaiva prudentă momentanee (îndicînd o elaborare nouă) fuse abandonată în cele două toamne lui 1984; creștea, în urmarea acestui fapt, funcțiunea pe care o îndeplinește în masinăria culturală „revista revistelor”. Aceste comentarii, odinioară ironice ori pur encomiastice, deveniră programe culturale de uz continuu provenite de la diverșionisții de anii meriți să fie făcută în amănunt). Apărui, ca un principiu terorist pur, predicția catastrofică, însoțită bineînțeles de comunicarea unor campanii pedepșitoare întreprinse asupra acolora care vor încerca socoteli. Grupul volesă a da sentimentul că ar cunoaște elemente pe care alții nu le cunosc și că acel pod foarte îndepărtat pe care se sfârșese să-l întărească e fapt împlinit. Un concurs de proză scurtă, organizat de „Europa liberă” (!) nu e altceva. O singură teză diverșionistă nu se modifică în acest interval, cum se vede, foarte zbuciumat și aceasta este „teza generației tinere”. Persistența mini-lor oculte introduse în acest teritoriu spune, la o comparație simplă de date, cit se poate de mult. În spațiile ideilor fumigene, emise atît cît diverșionismul se se regroupeze, pare să se fi constituit o campanie nouă, nu mai puțin primejdioasă pentru cultura românească. Analiza ei este obligatorie și se va face.

Artur Silvestri

